

ต้นแบบและแนวคิด

บรรณาธิการ : อภิชาติ ศรีสอาด
เรียบเรียง : ทรงพล น้อยบัวทิพย์

ไร่นาสวนผสม

1 ไร่ ได้ 1 แสน

- แบบอย่างการใช้พื้นที่น้อย แต่เกิดประโยชน์สูงสุด
- ต้นแบบโครงการทำนา 1 ไร่ ทำได้ 1 แสน หอการค้าไทย
- โครงการ “ภูมิปัญญาไทย” ปลุกมันสำปะหลัง 1 ไร่ ได้เงิน 1 แสนบาท

สัมภาษณ์พิเศษ

8

ต้นแบบชั้นครู
กับ 1 ไร่
1 แสน

- เจ้าของฉายา “วิศวกรชาวนา” กับเทคนิคปลูกผัก 3 ระดับ ในพื้นที่ 1 ไร่ รายได้นับแสน
- “ไร่สุขนิรันดร์” ทำนา 1 ไร่ ได้มากกว่า 1 แสน
- อบรมเรียนรู้ โครงการทำนา 1 ไร่ ได้ 1 แสน เก็บผล 100%

(บน) กว๊วยและอ้อยที่ปลูกเป็นพืชเสริมรายได้รอบแปลงมันสำปะหลัง

(ล่าง) พืชฝรั่งที่ทดลองปลูกในแปลงมันสำปะหลังก็เจริญงอกงามดี

(บน) รวงข้าวอินทรีย์

(ล่าง) ต้นข้าวและนาข้าว

การปลูกหญ้าเฟรชรอบคันมะนาว

มะนาวกระถางหญ้าเฟรชพร้อมกับพืชชนิดอื่นๆ

ปลาตกที่เลี้ยงบรืเวณกุน้ำ

เลี้ยงปลาในกระชัง โดยวันระะเลี้ยงเป็นรุ่นๆ

(บน) ปลุกพืชบนคันนา ที่ไร่อุบลรัตน์

(ล่าง) แปลงพืชสัตว์ 1 ไร่แก้ง จังหวัดกาฬสินธุ์

ต้นแบบและแนวคิด...ไรร่นาสวนผสม 1 ไร่ ได้ 1 แสน

ทรงพล น้อยบัวทิพย์

๑ ได้รับการอนุญาตจัดพิมพ์จากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ.2558 ห้ามลอกเลียนส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ มิเช่นนั้นจะถือว่าละเมิดลิขสิทธิ์และมีความผิดทางอาญา

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ.2556 พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ.2566

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

อภิชาติ ศรีสอาด

ต้นแบบและแนวคิด...ไรร่นาสวนผสม 1 ไร่ ได้ 1 แสน.-- พิมพ์ครั้งที่ 2 -- กรุงเทพฯ : เพชรนาคา, 2566.

124 หน้า

1. เกษตรกรรมแบบผสมผสาน 2. เศรษฐกิจพอเพียง 3. เกษตรทฤษฎีใหม่ I. ทรงพล น้อยบัวทิพย์, ผู้แต่งร่วม.
II. ชื่อเรื่อง.

630.68

ISBN 978-616-578-742-0

ที่ปรึกษากฎหมาย : อนันต์ แยมเกษร น.บ. น.ม. น.ค.ม.

บรรณาธิการอำนวยการ : วิลาวรรณ ปิยะปราโมทย์

บรรณาธิการบริหาร : พินิจ จันท

บรรณาธิการ : อภิชาติ ศรีสอาด

เรียบเรียง : ทรงพล น้อยบัวทิพย์

บรรณาธิการต้นฉบับ : อัมพา คำวงษา

กองบรรณาธิการ : จันทรา อุสุวรรณ์ วิจิต ใจมล พชรวิ สำโรงเย็น
มณี เมธี ภูริสุขญามนต์ ดินธรรมย์ กฤษณ์ ฮวบหนอง

พิสูจน์อักษร : อรกานต์ ตั้งรัตน์โกศลสิน

ศิลปกรรม : เฉลิมพงษ์ กวินรจิตมงคล

จัดพิมพ์โดย : สำนักพิมพ์ เพชรนาคา

ในเครือบริษัท เพชรประกาย จำกัด

เลขที่ 81 อาคารเพชรประกาย ถนนเสด็จไทย

แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี กรุงเทพฯ 10510

โทรศัพท์ 0 2540 5535 # 103 โทรสาร 0 2540 5568

Homepage : <http://www.phetpraguy.com>

พิมพ์ที่ : บริษัท ส.เอเซียเพรส (1989) จำกัด

เลขที่ 143, 145 ซอยรามคำแหง 42

แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

จัดจำหน่ายโดย : บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน)

เลขที่ 1858/87-90 ถนนเพชรดิน

แขวงบางนาใต้ เขตบางนา กรุงเทพฯ 10260

โทรศัพท์ 0 2826 8000 โทรสาร 0 2826 8356-9

Homepage : <http://www.se-ed.com>

ราคา 175 บาท

คำนำ

สภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ผู้คนต่างหาธุรกิจที่ต้องการทำรายได้มากกว่าเดิม ด้วยทรัพยากรที่มีจำกัด ผู้คนต่างหาทางออกด้วยกรรมวิธีต่างๆ เพื่อที่จะเพิ่มรายได้ให้เพียงพอต่อค่าครองชีพในปัจจุบัน ซึ่งประชากรในประเทศไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยทำการเกษตร ทำนา ทำไร่ ทำสวน ประมง และปศุสัตว์ ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศของแต่ละพื้นที่ ซึ่งส่วนมากจะทำเกษตรแบบเชิงเดี่ยว เช่น การทำนาเพียงอย่างเดียวซึ่งผลผลิตก็จะได้จากข้าวเพียงอย่างเดียว หรือการเลี้ยงปลาเพียงอย่างเดียวผลผลิตก็จะได้จากปลาเพียงอย่างเดียวเช่นเดียวกัน ทำให้พืชผักผลไม้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคที่มีความต้องการตลอดฤดูกาล จึงทำให้พืชผักผลไม้มีราคาสูง เกษตรกรต่างก็มุ่งหวังให้ผลผลิตสามารถทำรายได้ให้มากขึ้น ทำให้เกษตรกรต่างพากันพึ่งพาสารเคมีที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของพืชผักผลไม้ บ้างก็เน้นสารเคมีที่ส่งผลต่อปริมาณมากขึ้น บ้างก็ต้องการสารเคมีที่ส่งผลให้พืชผักผลไม้สามารถออกดอกผลนอกฤดูกาล ทำให้เกษตรกรต้องแบกรับภาระต้นทุนทางการผลิตสูง เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตเกษตรกรได้กำไรน้อย บางครั้งก็ไม่พอ จึงเกิดการเพิ่มหนี้สินให้แก่ตัวเกษตรกร ทำให้เกษตรกรต่างดิ้นรนหาทางออก โดยการนำเอาหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามวิธีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่จำกัด หรือที่รู้จักกันในนาม “โครงการ ๑ ไร่ ๑ งาน” หรือ “๑ ไร่ ๑ แสน”

หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่การเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้นำไปศึกษาและใช้ปฏิบัติจริงในไร่ นา และเพื่อเผยแพร่ให้แก่ผู้สนใจทั่วไป อย่างไรก็ตามการทำเกษตรแบบผสมผสานกับการเกษตรเชิงเดียวนั้น มีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันไป รายละเอียดในหนังสือ “ต้นแบบและแนวคิด...ไร่ นา สวนผสม ๑ ไร่ ได้ ๑ แสน” เป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติจริง ตามแผนงานการศึกษาทดลองด้านการเกษตร อาจจะแตกต่างจากประสบการณ์ในพื้นที่อื่นๆ ซึ่งผู้ที่นำความรู้นี้ไปปฏิบัติควรที่จะศึกษาอย่างกว้างขวางแล้วทดลองปฏิบัติจริงแล้วดัดแปลงรายละเอียดให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของครอบครัว และท้องถิ่น

หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ท่านที่สนใจและนำไปปฏิบัติได้จริงตามวัตถุประสงค์ หากมีข้อผิดพลาดประการใดคณะผู้จัดทำต้องขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ทรงพล น้อยบัวทิพย์

ผู้เรียบเรียง

สารบัญ

๑ ไร่ ๑ แสน	4
เศรษฐกิจพอเพียง	5
พื้นที่ ๑ ไร่ในการทำการเกษตร	13
เกษตรอินทรีย์	16
เกษตรธรรมชาติ	20
เกษตรผสมผสาน	27
เกษตรทฤษฎีใหม่ (New Theory Agriculture)	40
วนเกษตร	52
โครงการทำนา ๑ ไร่ทำได้ ๑ แสน หอการค้าไทย	55
ทางเลือกในการทำเกษตรในพื้นที่ ๑ ไร่	60
โครงการ “ภูมิปัญญาไทยปลูกมันสำปะหลัง ๑ ไร่ได้เงิน ๑ แสนบาท” ที่...“มาบยางพร” อำเภอลวกแดง จังหวัดระยอง	76

สัมภาษณ์เกษตรกร ๑ ไร่ ได้ ๑ แสน

เจ้าของฉายา “วิศวกรชาวนา” กับเทคนิคปลูกผัก 3 ระดับ ในพื้นที่ ๑ ไร่ รายได้นับแสน	83
“นายผจญ ฤทธิ์พันธ์” ต้นแบบ “จุมจังโมเดล” หลุมพอเพียง บำนาญชีวัด	88
“ไร่สุขนิรันดร์” ทำนา ๑ ไร่ ได้มากกว่า ๑ แสน	94
“นายหนูทัศน์ คำแพง” ปลูกมะนาวแนวใหม่ ใช้หญ้าแฝกล้อมหลุม เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ ได้ผลผลิตดีเกินคาด	99
เกษตรผสมผสานในพื้นที่ ๑ ไร่ แบบปลอดสาร สร้างรายได้หมุนเวียนทุกวันจากพืชผัก (สลิด บวบ) และปลาในกระชัง ของเกษตรกรคนเก่ง “สมพร อนันต์มี”	104
อบรมเรียนรู้ โครงการทำนา ๑ ไร่ได้ ๑ แสน เห็นผล 100% กว้านตี โดย “สวัสดิ์ วิเทศาศ”	109
ต้นแบบชั้นครู...ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ๑ ไร่แก้จน โดย จังหวัดทหารบกราชบุรี	114
บรรณานุกรม	120

1 ไร่ 1 แสน

โครงการ 1 ไร่ 1 แสน จัดขึ้นเพื่อช่วยให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นการสร้างโมเดลต้นแบบ เพื่อให้เกษตรกรทั่วประเทศนำวิธีการไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในแต่ละจังหวัดให้มากที่สุด เป็นการเพิ่มรายได้ทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมให้แก่เกษตรกรส่งเสริมการผลิตแบบผสมผสานด้วยระบบอินทรีย์การเกษตร

ทฤษฎี ทำกิน 1 ไร่ ทำได้ 1 แสน

ทำกิน 1 ไร่ ทำได้ 1 แสน เป็นการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่ 1 ไร่ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทุกตารางนิ้ว ซึ่งมีเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสานที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้แปรความคิดของเกษตรกรผสมผสานไปสู่การปฏิบัติที่สามารถรับรองผล หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นการต่อยอดจากแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยจะเป็นการทำเกษตรในพื้นที่จำกัด เพียง 1 ไร่ ให้มีรายได้ที่ยั่งยืน

เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

พระราชดำริว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียง

“การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...”

(18 กรกฎาคม 2517)

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานมานานกว่า 30 ปี เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นแนวทาง

การพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่สำคัญจะต้องมี “สติ ปัญญา และความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง “...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่มีสมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทย พออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานตั้งปณิธาน ในทางนี้ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่ามีความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้...” (4 ธันวาคม 2517) พระบรมราโชวาทนี้ ทรงเห็นว่แนวทางการพัฒนาที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียวอาจจะเกิดปัญหาได้ จึงทรงเน้นการมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่ในเบื้องต้นก่อน เมื่อมีพื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรแล้ว จึงสร้างความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น

ซึ่งหมายถึง แทนที่จะเน้นการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมนำการพัฒนาประเทศ ควรที่จะสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจพื้นฐานก่อน นั่นคือ ทำให้ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่พอมีพอกินก่อน เป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นการกระจายรายได้ เพื่อสร้างพื้นฐานและความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ก่อนเน้นการพัฒนาในระดับสูงขึ้นไป ทรงเตือนเรื่องพออยู่พอกิน ตั้งแต่ปี 2517 แต่ทิศทางการพัฒนามิได้เปลี่ยนแปลง

“...เมื่อปี 2517 วันนั้นได้พูดถึงว่า เราควรปฏิบัติให้พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอมีพอกิน ก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มจะเป็นไม่พอมีพอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย...” (4 ธันวาคม 2541)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

1. **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
  2. **ความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ
  3. **ภูมิคุ้มกัน** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยมี **เงื่อนไข** ของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง
- 2 ประการ ดังนี้